

ЗАГАЛЬНІ ЕКОНОМІЧНІ ТЕНДЕНЦІЇ ІННОВАЦІЙНОГО РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ІНТЕГРАЦІЇ В МІЖНАРОДНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

УДК 338

С. М. КСЬОНДЗ

Хмельницький національний університет

ДІЯЛЬНІСТЬ ЛОМБАРДІВ ЯК УЧАСНИКІВ РИНКУ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ

Проведено аналіз основних показників ломбардних установ в Україні, розглянуто основні переваги і недоліки ломбардного кредитування, визначено напрями покращення їх функціонування. Зроблено висновок, що сучасний ломбардний ринок не може повністю конкурувати з банками, але вони є ефективним посередником на ринку кредитування фізичних осіб.

Ключові слова: ломбард; фінансовий ринок; фінансова послуга; ринок ломбардних послуг; ломбардна послуга; супутні послуги ломбарду; фінансовий кредит ломбарду.

S. M. KSYONDZ

Khmelnytsky National University

PAWN BROKING AS A PARTICIPANT OF THE MARKET OF FINANCIAL SERVICES

Analysis of key indicators pawn-shop institutions in Ukraine, the basic advantages and disadvantages of pawn-shop loans, the directions of improving their functioning. Pawn-shop modern market can not fully compete with banks, but they are an effective intermediary market lending to individuals. Of course the Law of Ukraine "On pawnshops and pawn-shop activity" will create an effective national regulatory system Lombard activities in Ukraine, the necessary legal mechanisms of pawnshops their functions and ensure consumer protection pawn services. Over the last year there is increased competition in the market pawn-shop. This lead to a revision of interest rates on loans or finding new, unused collateral. Despite the emergence of new players in the market, continued high concentration of business compared with the banking and credit union market. In the first hundred pawnshops in terms of lending accounted 96.2 % of total loans. Experts identified the following main pawn-shop society as "Treasury", "alliance", "Universal", "good", "Aldan" and "Ukraine".

Keywords: pawn, financial market, financial services, pawn-shop services, related services, pawnshop financial credit.

Актуальність дослідження. За сучасних умов господарювання як банківської сфери, так і ринку кредитних спілок створились сприятливі умови розвитку ломбардного бізнесу. За попередні роки (2008–2009), коли банки зазнавали значних збитків, а більшість кредитних спілок згорнули свою діяльність, саме ломбарди як окремий сегмент фінансового ринку почав набирати оберти своєї діяльності. За статистичними даними, послугою ломбарду щороку користується більше п'яти мільйонів людей у всьому світі. Даний вид діяльності власникам ломбардів приносить досить серйозний фінансовий дохід, а населенню – задоволення потреби в коштах швидко та без складної процедури оформлення кредиту.

Аналіз останніх джерел. Дослідженням теоретико-практичних основ діяльності ломбардів в останні роки приділялася велика увага. Серед праць вітчизняних економістів слід відзначити О.В. Абакуменка, К.М. Бутенка, О. Балабана, Ф. Бутинця, С.В. Даниловича, К. Єфремова, М. Казмирчука, А. Мазорука, С.В. Науменка, О. Поліщука, О.М. Обушної, М. Савлука, З. Сороківську, В. Ходаківську, С. Шпильового та багато інших. Дослідження даної теми на сьогодні є доволі актуальним, адже з кожним роком значно зростає частка ломбардів на фінансовому ринку України.

Метою даної статті є дослідження діяльності ломбардного ринку України протягом 2008–2013 років, обґрунтувати переваги і недоліки ломбардного кредитування порівняно з банківським та визначити напрями покращення їх функціонування.

Виклад основного матеріалу. Діяльність ломбардів із надання кредитів є одним із найстаріших видів кредитування населення. Батьківщиною ломбарду вважають Ломбардію – область північної Італії, де в XIII ст. виникли банківські контори, що видавали позику під заставу. Перший ломбард в Україні з'явився в кінці XVIII ст. і видавали позики під золоті та срібні речі.

Ломбард – фінансова установа, виключним видом діяльності якої є надання на власний ризик фінансових кредитів фізичним особам за рахунок власних або залучених коштів, під заставу майна на визначений строк і під процент та надання супутніх послуг ломбарду [3].

Ломбард визнано бізнесом із доволі високим рівнем рентабельності – 30–40%. Інвестиції в даний бізнес окупуються, як правило, за два-чотири роки. Ризик неповернення кредитних коштів зведений до мінімуму, адже гроші видаються тільки під заставу і на суму від 50% до 90% її оціночної вартості [7].

Ломбарди залишаються одним з найбільш консервативних і стабільних фінансових інститутів для фізичних осіб: вони орієнтовані на видачу дрібних та короткострокових кредитів, виконують функцію соціально-економічних стабілізаторів в умовах будь-яких економічних змін.

Діяльність ломбардів регулюється на сьогодні значною кількістю нормативно-правових актів, які

через недостатню правову визначеність окремих норм негативно впливають на розвиток ломбардної діяльності в Україні.

Зазначений Проект Закону України «Про ломбарди і ломбардну діяльність» є однією з ланок удосконалення і розвитку фінансової системи держави, зареєстрований у Верховній Раді ще в 2008 році. У 2009 році його ухвалили в першому читанні, і відтоді його подальший розгляд відкладався вже чотири рази.

Документ покликаний впорядкувати діяльність ломбардів, встановити вимоги до приміщень і кваліфікації співробітників ломбарду. Однак для позичальників законопроект не передбачає запровадження суттєвих новацій: всі відносини ломбарду і позичальника регулюються укладеним договором [2].

Тому ломбарди вважаються найменше регульованим фінансовим ринком України. В даний час він знаходиться у відомстві Національної комісії з регулювання ринків фінансових послуг (Нацфінпослуг) і регулюється тимчасовим положенням «Про порядок надання фінансових послуг ломбардами» [3].

Ринок ломбардних послуг – це система економічних відносин, які виникають з приводу купівлі-продажу специфічного товару «ломбардні послуги» в процесі задоволення суспільних потреб у кредитуванні під заставу рухомого майна. Цей ринок складається в умовах множинності осіб, які потребують позичкових ресурсів [4].

Ломбардні послуги кваліфікуються як фінансові послуги, що надаються фізичним чи юридичним особам у формі позичення коштів ломбардною установою під заставу товарів або валютних цінностей.

До фінансових послуг ломбарду належать [3]:

- надання фінансових кредитів за рахунок власних коштів;
- надання фінансових кредитів

Супутні послуги ломбарду – послуги, які є передумовою надання фінансового кредиту або впливають з його надання.

До супутніх послуг ломбарду, якщо інше не встановлено законом, належать:

- оцінка заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору;
- надання посередницьких послуг зі страхування предметі застави на підставі агентського договору зі страховою компанією;
- реалізація заставленого майна відповідно до чинного законодавства та (або) умов договору [3].

Популярність ломбардів в Україні зростає. Станом на 30.06.2013 до Національного реєстру фінансових установ внесено інформацію про 478 ломбардів, що на 17 установ (або на 3,7%) більше в порівнянні з відповідною датою 2012 року (станом на 30.06.2012 – 461 ломбардів). Тенденція до зростання кількості ломбардів пов'язана, перш за все, із забезпеченням ними першочергових потреб громадян у грошових коштах, рисунок 1.

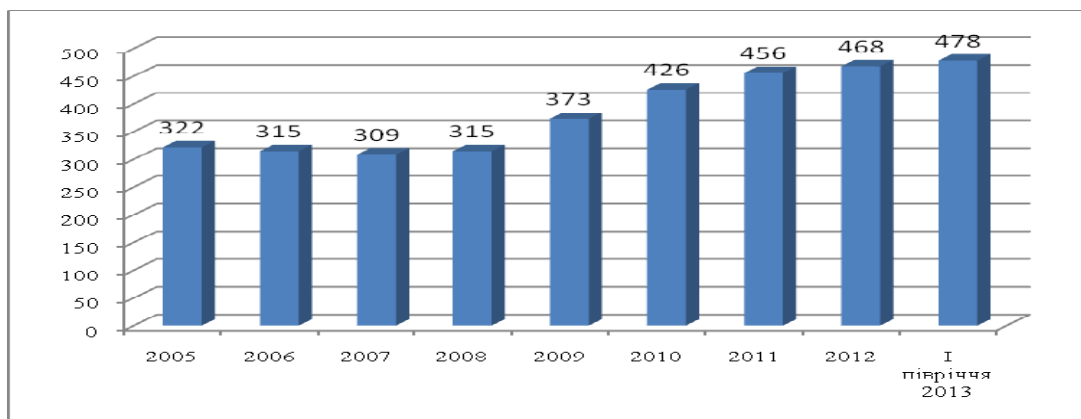

Рис. 1. Динаміка кількості ломбардів України за 2005–2013 роки

Фінансовий кредит ломбарду – надання ломбардом коштів у позику, забезпечених заставою, на визначений строк та під процент [3].

Однієї з переваг кредиту в ломбарді у тому, що отримати таку позику можна під заставу будь-якого цінного майна. Зокрема, заставою за ломбардним кредитом може бути побутова, аудіо-, відео- і комп'ютерна техніка, ювелірні вироби, антикваріат, цінні монети, ордени та медалі, столове срібло. У деяких ломбардах також беруть під заставу автомобілі і навіть нерухомість. Існують установи, які кредитують лише під заставу автомобіля, їх називають автоломбардами. Деякі установи беруть під заставу тільки одну категорію цінностей, наприклад, коштовні метали і каміння або предмети мистецтва. Інші кредитують під заставу будь-чого, навіть уживаних зубних протезів з коштовних металів аби лише заставу можна було продати.

За інформацією Всеукраїнської асоціації ломбардів, найчастіше віддають у заставу дорогоцінні метали й каміння (в 2011 р. – 90 % кредитів), побутову техніку (6,5%), деякі ломбарди приймають під заставу автотранспорт, квартири, цінні папери.

Спеціалізація ломбардів має об'єктивні причини, адже оцінку предмета застави проводять співробітники установи, інколи (у випадку з предметами мистецтва) — експерти-оцінювачі. При цьому грошей за оцінку не беруть. Prostobank.ua вдалося виявити лише один ломбард, який на своєму сайті вказує, що клієнт має сплатити послуги з оцінки, та й то тільки в тому випадку, якщо справжність запропонованого їм предмета мистецтва не підтвердиться [10].

На рисунку 2 відображено динаміку основних показників діяльності ломбардів за 2008-2013 роки.

З рисунку слідує, що на ринку ломбардних послуг спостерігається стабільне зростання загальних обсягів кредитування. Протягом 2008–2011 років кількість наданих фінансових кредитів під заставу зростає на 4481,30 млн грн, або 191,3%. В 2012 році їх значення сформоване на рівні 9 місяців, але порівняно з даним періодом 2011 року кількість наданих фінансових кредитів під заставу зростає на 2342,8 млн грн, або 34,8%. В I півріччі 2013 року порівняно з аналогічним періодом 2012 року їх кількість зменшилась на 114,8 млн грн, або 20,1%.

Обсяг наданих фінансових кредитів під заставу протягом 2008–2011 років зберіг тенденцію до зростання, а саме на 5198,3 млн грн, або втричі. За 9 місяців 2012 року порівняно з аналогічним періодом 2011 року їх вартість збільшилась на 1539,2 млн грн, або 30,8%. В I півріччі 2013 року порівняно з I півріччям 2012 року обсяг наданих фінансових кредитів під заставу скоротився на 302,1 млн грн, або 6,9%.

В 2008–2011 роках спостерігається зростання сум погашених фінансових кредитів на 5276,9 млн грн, або 265,9%. За 9 місяців 2012 року ми спостерігаємо, що порівняно з аналогічним періодом 2011 року обсяг погашених фінансових кредитів зріс на 1542,2 млн грн, або 31,9%, а за I півріччя 2013 року відносно I півріччя 2012 року скоротився на 290,4 млн грн, або 6,7%.

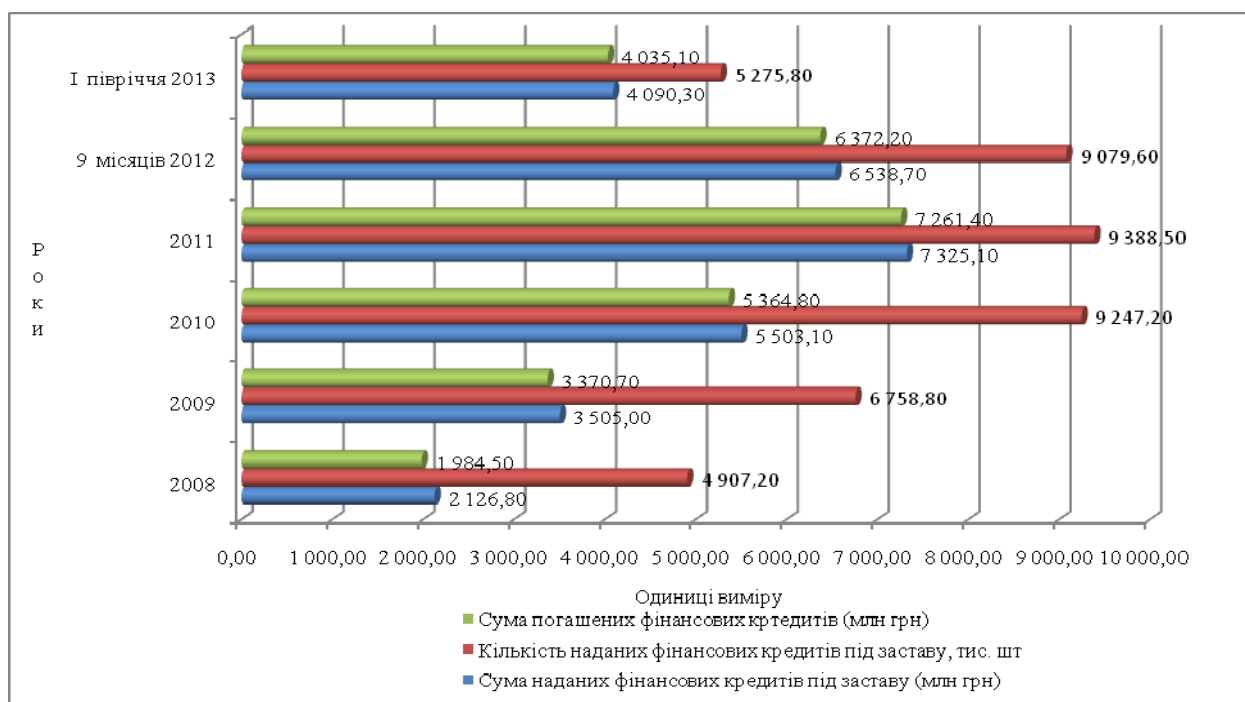

Рис. 2. Динаміка основних показників діяльності ломбардів за 2008–2013 роки

В цілому, розмір кредитів, наданих ломбардами, майже відповідає обсягу погашених кредитів, що свідчить про досить високу оборотність коштів ломбардів, яка пов'язана з незначним терміном надання кредитів, нетривалий період, на який беруть кредити в ломбардах, можна пояснити високою річною процентною ставкою за ними.

За останніми статистичними даними, за підсумками третього кварталу 2011 р. середньоринкова ставка за кредитами в ломбардах України становила 202,3% річних, за I півріччя 2012 року – 213,7%, де за I півріччя 2013 року – 206,1%. Але в жодному ломбарді не запропонують позику під таку ставку, адже вартість кредиту тут обчислюється відсотками за кожен день користування. Розмір їх становить 0,1–1% від суми кредиту на день, що еквівалентно реальним ставкам у 36–365% річних (за погашені суми кредиту в кінці строку) [9].

При цьому, скажімо, за банківськими беззаставними позиками готівкою середньоринкові ставки становлять 41,4–54% річних, а максимальна ставка у банках серед 50-и лідерів за активами — 107,7% річних (за дослідженнями компанії «Простобанк Консалтинг» станом на 30.07.2012) [10].

Структуру наданих ломбардами кредитів за видами застави на I півріччя 2012–2013 років зображено на рисунках 3 і 4.

З рисунків слідує, що найбільшу частку в структурі фінансових кредитів займає застава під дорогоцінні метали та дорогоцінне каміння (близько 90%).

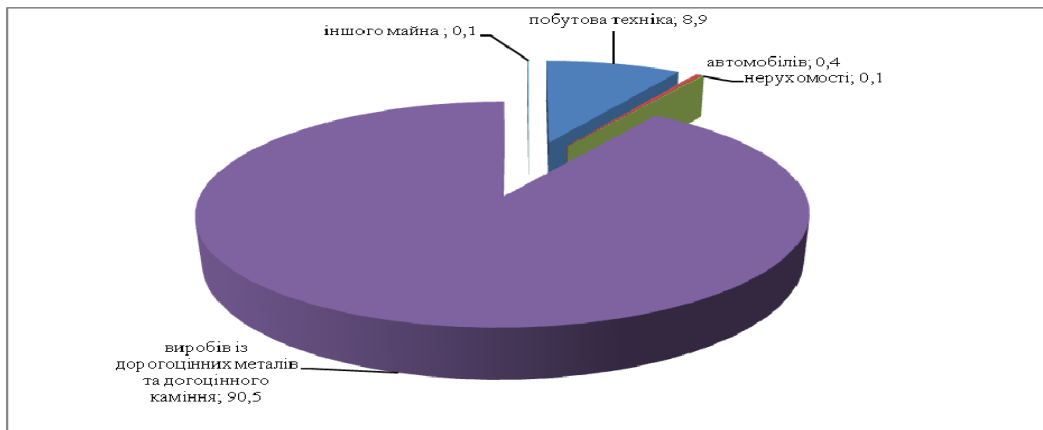

Рис. 3. Структура фінансових кредитів під заставу станом на 30.06.2012 року

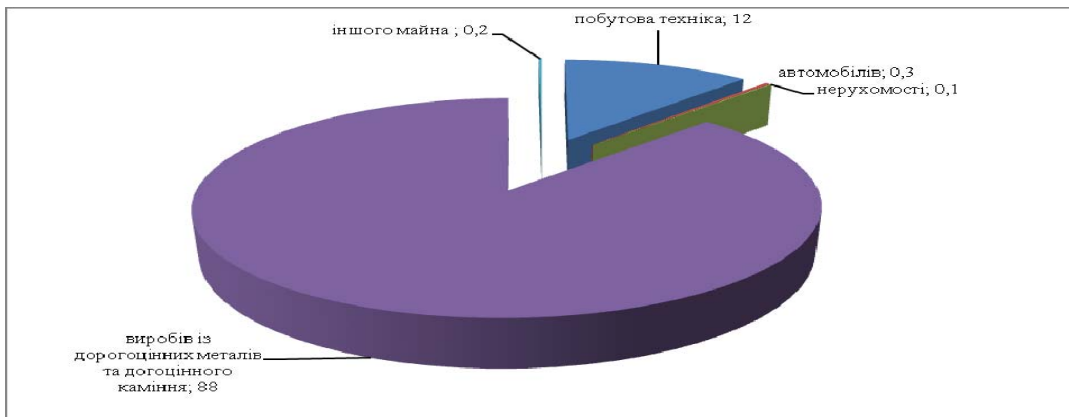

Рис. 4. Структура фінансових кредитів під заставу станом на 30.06.2013 року

Динаміка обсягу виданих кредитів та середнього розміру кредиту за перше півріччя 2011–2013 рр. має тенденцію до зменшення, як це зображено на рисунку. За I півріччя 2012 року порівняно з I півріччям 2011 року обсяг виданих кредитів ломбардами зріс 1235,6 млн грн, або 39,1%, за I півріччя 2013 року відносно I півріччя 2012 року обсяг виданих кредитів скоротився на 302,1 млн грн, або 6,8%.

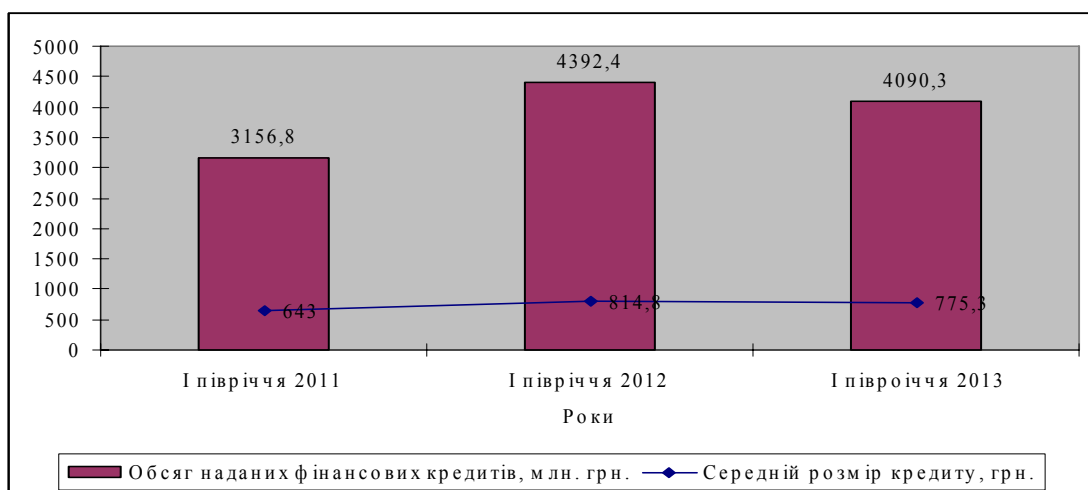

Рис. 5. Динаміка обсягів наданих кредитів та середнього розміру кредиту за I півріччя 2011–2013 років

На відміну від банків та кредитних спілок, ломбарди надають невеликі за вартісними обсягами кредити. Середній розмір кредиту в ломбардах за I півріччя 2011 року становив 643,0 грн, що на 171,8 грн

менше порівняно з I півріччям 2012 року. За I півріччя 2013 року середній розмір кредиту порівняно з 2012 роком аналогічного періоду скоротився на 39,5 грн, або 4,8%.

Необхідно відмітити, що ринок ломбардів, ще як мінімум кілька років залишиться основним джерелом кредитування для населення та малого бізнесу. Звісно, як кожна фінансова установа ломбарди в своїй діяльності мають як переваги, так і недоліки. А саме, перевага ми ломбардного кредитування є:

- отримати гроші можна швидко і без додаткових документів;
- кредитна історія не впливає на рішення про кредитування ломбардом;
- діють знижки та індивідуальні тарифи для постійних клієнтів;
- після закінчення терміну договору можна його продовжити; для цього потрібно буде сплатити відсотки за користування кредитом;
- погасити кредит можна в кінці терміну або частинами протягом строку використання.

Однак, не слід забувати і про недоліки ломбардного кредитування. Крім того, що ломбардний кредит загрожує чималою переплатою, не потрібно розраховувати на велику суму. Ломбардному позичальнику також не вдасться уникнути штрафів, які нараховують за прострочення погашення кредиту. Крім того, за чергового прострочення ломбард може продати заставні предмети, про що можуть навіть не повідомити. Також існують обмеження щодо заставних речей.

На відміну від банків, діяльність ломбардів регулюється законом України «Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг» і підконтрольна Нацфінпослуг [1]. Тобто регулювання діяльності ломбардів здійснюється так само, як кредитних спілок або фінансових компаній. Теоретично ломбард не зобов'язаний розкривати всі карти щодо вартості кредиту та супутніх послуг і може змінювати ставку за користування позиковими коштами після підписання договору. Тому, оформляючи кредит у ломбарді, потрібно бути надто уважним.

Висновки. Ми можемо зробити висновок, що сучасний ломбардний ринок не може повністю конкурувати з банками, але вони є ефективним посередником на ринку кредитування фізичних осіб.

Звісно ж прийняття Закону України «Про ломбарди та ломбардну діяльність» дозволить створити ефективну державну систему регулювання ломбардної діяльності в Україні, необхідні правові механізми реалізації ломбардами своїх функцій та забезпечить захист споживачів ломбардних послуг. За останній рік відзначається посилення конкуренції на ломбардному ринку. Це ж призведе до перегляду відсоткових ставок за кредитами або пошуку нових, ще не використовуваних предметів застави. Незважаючи на появу нових гравців, на ринку, продовжується висока концентрація бізнесу порівняно з банківським та ринком кредитних спілок. На першу сотню ломбардів за обсягами кредитування припадає 96,2% загального обсягу виданих кредитів. Експертами визначені такі основні ломбардні товариства, як «Скарбниця», «Альянс», «Універсальний», «Благо», «Алдан» і «Україна» [4].

Література

1. Про фінансові послуги та державне регулювання ринку фінансових послуг : закон України : [прийнято Верх. Радою 12.07.2001 р. № 2664-III ; станом на 01.01.2013 р.] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Про ломбарди і ломбардну діяльність : проект Закону України : [розглянуто Верх. Радою 03.12.2008 р. №3433 ; станом на 12.12.2012. р. № 0960] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Про порядок надання фінансових послуг ломбардами : положення : [затв. Держфінпослуг від 26.04.2005 № 3981 ; станом на 18.01.2013] [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Абакуменко О. В. Позиціонування ломбардів на ринку фінансових послуг / О.В. Абакуменко, С. В. Данилович // Современный мир: проблемы и перспективы : сборник тезисов и докладов. – 2011. – № 1. Ч. 2. – С. 11–15.
5. Бутенко К. Б. Філософія про ломбардство / К. Б. Бутенко // Фінансова компанія. – 2011. – № 3 (33) – С. 25–26.
6. Науменко С.В. Системи регулювання ринків фінансових послуг зарубіжних країн : [навч. посібник] / С. В. Науменко, В. І. Міщенко : Центр наукових досліджень НБУ, Університет банківської справи НБУ. – К., 2010. – 170 с.
7. Святненко А. Ломбардний бізнес – причини популярності [Електронний ресурс] / А. Святненко. – Режим доступу : <http://news.finance.ua>.
8. Резниченко Є. Особливості кредитування в українських ломбардах [Електронний ресурс] / Є. Резниченко. – Режим доступу : <http://ua.prostobank.ua>
9. Офіційний сайт Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.dfp.gov.ua>
10. Офіційний сайт компанії «Простобанк Консалтинг» [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://ua.prostobank.ua>

References

1. Pro finansovi poslugy ta derdzavne reguliuvania rynku finansovykh poslug : Zakon Ukrainy [pryiniato Verkh. Radoiu vid 12.07.2001 r. № 2664-III : stanom na 01.01.2013 r.] // <http://zakon4.rada.gov.ua>
2. Pro lombardy i lombardnu diialnist : Proekt Zakonu Ukrainy [rozglianuto Verkh. Radoiu vid 03.12.2008 r. № 3433 : stanom na 12.12.2012 r. № 0906] // <http://zakon4.rada.gov.ua>
3. Pro poriadok nadania finansovykh poslug lombardamy : Polodzennia [zatv. Derdzfinposlug vid 26.04.2005. № 3981 : stanom na 18.01.2013] // <http://zakon4.rada.gov.ua>
4. Abakumenko O. V. Pozyciuvannia lombardiv na rynku finansovykh poslug / O. V. Abakumenko, S. V. Danylovyts // *Sovremennyi mir : problemy i perspektivy : sbornik tezisov i dokladov.* – 2011. - № 1, Ch. 2. – S. 11-15/
5. Butenko K. B. Filosofiia pro lombardstvo / K. B. Butenko // *Finanova kompaniia.* – 2011. - № 3 (33). – S. 25-26.
6. Naumenko S.V. Systemy reguliuvannia rynku finansovykh poslug zarubidnykh krain : nabsc. posibnyk / S. V. Naumenko, V. I. Mizhenko : Centr naukovykh doslidzen NBU, Universytet bankivskoi spravy NBU. – K., 2010. – 170 s.
7. Sviatnenko A. Lombardnyj biznes – prychny populiamosti [Elektronnyj resurs] / A. Sviatnenko. – Redzym dostupu : // <http://news.finance.ua>
8. Reznuchenko E. Osoblyvosti kredytuvannia v ukrainskykh lombardakh [Elektronnyj resurs] / E. Reznuchenko // <http://ua.prostobank.ua>
9. Oficijnyi sait Nacionalnoi komisii, zho zdijsniue derdzavne reguliuvannia u sferi ryнкiv finansovykh poslug [Elektronnyj resurs] – Redzym dostupu : <http://www.dfp.gov.ua>
10. Oficijnyi sait kompanii “Prostobank Konsaltyng” [Elektronnyj resurs] – Redzym dostupu : <http://ua.prostobank.ua>

Надійшла 12.09.2013; рецензент: д. е. н. Хрущ Н. А.

УДК 657.2 (657.6)

О. О. РАДЕЦЬКА

Хмельницький національний університет

ОСОБЛИВОСТІ ОБЛІКУ ТА АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ МАЛОГО БІЗНЕСУ

В статті розглянуто сутність та особливості організації ведення бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу, охарактеризовано особливості діяльності суб'єктів малого підприємництва, які впливають на побудову обліку. Досліджено ефективну та раціональну організацію бухгалтерського обліку на підприємствах малого бізнесу. Розглянуто структурні підрозділи, в яких ведеться бухгалтерський облік, здійснюється аудит діяльності підприємства малого бізнесу, а також складається звітність.

Ключові слова: аудит, бухгалтерський облік, малий бізнес, суб'єкти малого підприємництва, спрощена система обліку, спрощений план рахунків.

O. O. RADETSKA

Khmelnitsky National University

ACCOUNT AND AUDIT FEATURES OF SMALL BUSINESS ENTERPRISES

In the article essence and features of organization of conduct of record-keeping is considered on the enterprises of small business, the features of activity of small business entities which influence on the construction of account are described. Investigational effective and rational organization of record-keeping on the enterprises of small business. Structural subdivisions a record-keeping is conducted in which are considered, the audit of activity of enterprise of small business is carried out, and also there is accounting.

Keywords: audit, record-keeping, small business, small business entities, simplified system of account, simplified card of accounts.

Вступ

Стратегічною задачею реформаційної економічної політики України є формування конкурентоздатної економіки з розвинутим приватним сектором. Важливою умовою радикальних ринкових перебудов і реалізації стратегії економічного зростання є становлення та розвиток малого бізнесу.

Малий бізнес – це істотна складова ринкового господарства, невід'ємний елемент конкурентного механізму. Мале підприємництво дає ринковій економіці гнучкість, мобілізує фінансові та виробничі ресурси населення, несе в собі могутній антимонопольний потенціал, слугує серйозним фактором структурної перебудови та забезпечення проривів науково-технічного прогресу, вирішує проблему зайнятості та інші соціальні проблеми ринкового господарства.

У сучасних умовах діяльності підприємств на облік покладено завдання – покращити інформаційне забезпечення управління. Це зумовлює потребу перегляду низки теоретичних та практичних положень бухгалтерського обліку, методики формування та обробки облікової інформації в підприємствах малого бізнесу. Для того, щоб ефективно вирішити ці питання у контексті реформування обліку в Україні, в першу чергу, необхідно встановити засади та пріоритети побудови бухгалтерського обліку на малих підприємствах, врахувати їх при формуванні пропозицій щодо його методики та організації.

Дослідженню теоретичних аспектів сутності малого бізнесу, організації обліку та аудиту на малих підприємствах присвячені праці вітчизняних вчених, а саме: Андрущенко Г., Бойченко Н. В., Канєвої Т. А., Побережної Г., Шилової Т. С. та ін. Проте, вітчизняний бухгалтерський облік на підприємствах малого